

De bombardementen op Montfort in januari 1945 (deel 2)

door Ron Mans

In januari 1945 wordt Montfort getroffen door rampspoed. De oorlogsmachine rolt met een vernietigende kracht over het dorp. Vooral de bombardementen op zondag 21 en maandag 22 januari door Canadese Typhoon jachtbommenwerpers zijn allesverwoestend. De bombardementen hebben desastreuze gevolgen, waarbij een groot aantal mensen de dood vindt en veel huizen geheel of gedeeltelijk vernield worden. Het plotselinge leed, de chaos en vernietiging, de dood en het verderf zijn onbegrijpelijk. De mensen hebben in de kelders naar veiligheid en beschutting gezocht tegen het oorlogsgeweld. Toch zijn het juist de kelders waar de meeste mensen gedood worden. In *Jaarboek Roerstreek 47* (2015) zijn de luchtaanvallen vanuit Brits militair oogpunt beschreven.¹ Dit artikel en het volgende deel 3 zullen de tragedie van de bombardementen proberen te beschrijven zoals het door de inwoners en de vele evacués is beleefd. Hiervoor is de bestaande literatuur, maar zijn ook de verschillende lokale archieven en verslagen van ooggetuigen, geraadpleegd. De slachtoffers van de bombardementen worden aan de hand van de 'officiële' lijst (186 namen) uit het gemeentearchief Montfort in alfabetische volgorde in tabellen weergegeven. Op de slachtofferlijst staan de namen van de mensen die in Montfort zijn omgekomen en Montfortenaren die elders zijn overleden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Uitgangspunt per tabel is het adres waar de mensen tijdens de fatale luchtaanvallen in januari 1945 verblijven.

Oorlogsvluchteling

In de herfst en winter van 1944 maakt ook onze streek kennis met het wegvoeren en evacueren van grote aantallen mensen door de Duitse bezetter.² De geallieerde opmars is ten zuiden van Susteren tot stilstand gekomen en in het westen staan de Britten aan de Maas. Voor de burgerbevolking breken onzekere tijden aan. De oostelijke Maasoever vanaf Roosteren wordt nu frontgebied. Als natuurlijke hindernis is de Maas uiterst geschikt om juist hier de verdediging in te richten. De Duitse legerleiding gaat ervan uit dat er een Britse doorstoot over de Maas zal volgen en heeft daarom besloten om verdedigingswerken te bouwen op de oostelijke oever en ook achterliggende dorpen uit te bouwen tot zogenaamde *Stützpunkte*. Deze versterkte dorpen moeten ter verdediging worden ingericht om eventuele vijandelijke doorbraken op te vangen. De verdedigingswerken maken deel uit van de *Maas Stellung* die voornamelijk naar het westen is gericht. Het gevolg is dat er veel arbeidskrachten nodig zijn om deze stellingen aan te leggen, desnoods met het dwangmatig inzetten van de plaatselijke bevolking. De mannelijke bevolking tussen 16 en 60 jaar wordt opgeroepen om voor de Duitse bezetters te gaan graven. De animo is niet erg groot en vanaf oktober 1944 zijn er daarom steeds vaker *razzia's* om toch genoeg arbeiders te verkrijgen voor het graven van loopgraven, schuttersputten, bunkers en tankgrachten.

Om niet te worden tewerkgesteld voor de Duitsers moet een groot deel van de mannelijke bevolking onderduiken. Ook worden steeds meer dorpen aan de Maas geheel of gedeeltelijk

De Ortskommandant van Echt maakt bekend :

dat mannelijke personen van 16—60 jaar worden opgeroepen om te werken voor de Duitse Weermacht.

Hieraan zijn de volgende voordeelen verbonden :

1. Er wordt een loon uitbetaald van 50 Pfennig per uur ;
2. Er wordt gewerkt in of in de onmiddellijke omgeving van de gemeente Echt ;
3. De arbeiders keeren ledere avond tijdig naar huis terug ;
4. De arbeiders genieten per week één vrijen dag ;
5. De arbeiders ontvangen op het werk een warm middagmaal en krijgen na afloop van hun dagtaak brood enz. mee naar huis voor hun avondmaal.
6. De arbeiders worden vrijgesteld van den arbeidsdienst in Duitsland.

Vrijwilligers melden zich zoo spoedig mogelijk in het Ursulienklooster, Wijstraat, Echt.

Echt, 2 November 1944.

De Ortskommandant,
GRILL,
Hauptmann.

Der Ortskommandant von Echt gibt bekannt :

es werden männliche Personen in alter von 16—60 Jahr aufgerufen zur Arbeit für die Deutsche Wehrmacht.

Die nachfolgende Vorteile gelten dabei :

1. Lohn von 50 Pfennig pro Stunde ;
2. Arbeiten in oder in der unmittelbaren Umgebung der Gemeinde Echt ;
3. Jeden Abend zeitig Rückkehr nach Hause ;
4. Einen Feiertag pro Woche ;
5. Warmes Essen an der Werkstelle ; Brot u. a. w. für Abendessen wird nach Beendigung der Tagesarbeit nach Hause mitgegeben ;
6. Freistellung von Arbeitsdienst in Deutschland.

Freiwilliger melden sich baldigst im Ursulienkloster, Wijstraat, Echt.

Echt, den 2. November 1944.

Der Ortskommandant,
GRILL,
Hauptmann.

De Ortskommandant van Echt roept op 2 november 1944 de mannelijke bevolking op om vrijwillig te gaan werken voor het Duitse leger (Oorlogsarchief Echt, gemeentearchief Echt-Susteren).

ontruimd omdat deze in de frontlijn komen te liggen. Toevlucht wordt gezocht in oostelijker gelegen dorpen zoals Montfort, Sint Odiliënberg, Posterholt en Vlodrop. In Montfort komen de eerste evacués op 27 september 1944 aan. Het zijn 85 mensen uit Illikhoven en Visserweert, twee kleine gehuchten ten zuiden van Roosteren.³ In de eerste week van oktober begint de evacuatie van Stevensweert en op 27 oktober krijgen de inwoners van Ohé en Laak het evacuatiebevel. Maar de grote uittocht moet nog komen wanneer op 7 november 1944 meer dan 25.000 burgers op drift raken. De Duitse militaire instanties hebben de evacuatie gelast van de gemeenten Susteren en Echt.⁴ Ook de dorpen ten westen van de Rijksweg tussen Susteren en Linne moeten worden *geräumt*.⁵ Het gebied tussen de Maas en de Rijksweg maakt deel uit van de eerder genoemde *Maas Stellung* en de Duitse militaire autoriteiten wensen in de frontlijn geen burgers tussen hun stellingen. Al deze van huis en haard verdreven mensen trekken nu in noordelijke en oostelijke richting naar de Roerstreek om daar beschutting en onderdak te vinden. De Duitse bezetter heeft de mensen een termijn gesteld om hun huizen te verlaten en er is weinig tijd om de boel te pakken. Er moet dus snel een keuze worden gemaakt wat meegenomen of achtergelaten zal worden. Alleen de hoogstnodige spullen kunnen worden meegenomen. Over de modderige veldwegen bewegen zich stromen vluchtende mensen. Sommige met paard en kar, andere met kruiwagens. Jong en oud gaan zo bepakt en bezakt een onzekere toekomst tegemoet.⁶ Vaak wordt verblijf gevonden bij familie, vrienden of bekenden in een ander dorp. Maar anders moet er een onderkomen worden gezocht.

Het is eenvoudig voor te stellen dat dit in onzekere tijden niet gemakkelijk is en zeker tot spanningen heeft geleid. Bedenk maar eens als er in uw huis twintig mensen extra moeten worden ondergebracht die allen hun dagelijkse menselijke behoeften hebben. Meer monden

zullen gevoed moeten worden, er zal extra slaap- en leefruimte moeten worden ingericht, verzorging en persoonlijke hygiëne dienen geregeld te worden en verdraagzaamheid zal op de proef worden gesteld.

Geëvacueerd

Normaal telt Montfort circa 1700 inwoners, maar in november 1944 wordt het dorp overspoeld met vluchtelingen zodat het uiteindelijk ruim 7000 mensen herbergt.⁷ Door de inwoners van Montfort wordt voor de evacués elke beschikbare ruimte die er nog is te vinden, vrijgemaakt. Er worden zelfs aarden bunkers gebouwd en geschikt gemaakt voor langdurige bewoning. Het dorp telt een groot aantal mijnwerkers en deze weten goed hoe een stevige constructie onder de grond gebouwd moet worden. Ook wordt er een nooddistributiedienst ingericht en worden evacués ingezet bij deze voorzieningen. Dokter Stapert uit Sint Odilienberg en dokter Engels uit Maasbracht houden spreekuur in het zusterklooster in Montfort.⁸ De plaatselijke Luchtbeschermingsdienst heeft ook een medische ploeg gereed staan voor eventuele calamiteiten en noodgevallen. Aan het hoofd staat schoolmeester Hecker en alle leden zijn in het bezit van een EHBO-diploma. De tweejarige opleiding is voor het uitbreken van de oorlog nog gegeven door dokter Meuwissen van Sint Odilienberg.⁹ De EHBO-ploeg heeft al op 22 oktober 1944 haar nut bewezen nadat een Britse bommenwerper uit een grotere formatie vliegtuigen zijn bommen heeft gelost boven het dorp. Er zijn toen zeven doden gevallen en ook zijn er veel gewonden die medisch behandeld en verbonden moeten worden. De ernstig gewonden zijn meteen naar het ziekenhuis in Roermond gebracht.¹⁰ Maar de echte beproeving volgt pas enkele maanden later wanneer een veelvoud aan bommen het met mensen volgepakte dorp treft. Op dat moment heeft men daar gelukkig nog geen weet van. Het leven onder de Duitse bezetting gaat gewoon door en waar zoveel mensen bij elkaar zijn gepropt, is het begrijpelijk dat men niet de hele dag binnen kan blijven zitten. De evacués assisteren bij allerlei werkzaamheden in en rond het huis van de gastgezinnen, de vrouwen helpen met koken en er wordt geholpen om de aardappel- en suikerbietenoogst binnen te halen. Van de suikerbieten wordt stroop geproduceerd. Het is soms niet te vermijden dat er irritaties en onenigheden ontstaan.¹¹ De evacuatieperiode is immers een kwestie van overleven waarbij men toch probeert het eigen hachje en dat van de naaste dierbaren te redden. Altijd moet er rekening worden gehouden met een razzia als de Duitsers weer mannen nodig hebben voor graafwerkzaamheden aan de loopgraven en bunkers in de omgeving van Montfort. In het ergste geval kunnen ze worden afgevoerd naar Duitsland voor de *Arbeitseinsatz*. Om zich aan deze slavenarbeid voor de Duitsers te onttrekken, of om andere redenen, zijn veel jonge mannen ondergedoken. In tegenstelling tot de evacués mogen deze onderduikers niet door de Duitsers in hun schuilplaats ontdekt worden. Het verbergen van onderduikers brengt voor een gezin of een familie een groot risico met zich mee.

Wanneer de dagen korter worden en de winter al vroeg in december 1944 de eerste sneeuw brengt, is de bevrijding nog altijd niet in zicht. De Duitsers gaan in de Ardennen zelfs over tot een groot tegenoffensief en het wordt pijnlijk duidelijk dat de oorlog ook het nieuwe jaar zal inluiden. Voor de vele evacués is dat een grote teleurstelling omdat ze voorlopig nog niet kunnen terugkeren naar hun eigen woonplaatsen. Het uitblijven van de bevrijders betekent ook dat

Montfort, 16 November 1944.

BEKENDEMAKING VOOR GEEVACUEERDEN
+++++

In overleg met den Ortskommendant wordt bekend gemaakt, dat de thans in deze gemeente verblijvende geëvacueerden uit KONINGSBOSCH in de gelegenheid worden gesteld om op VRIJDAG 17 November 1944 naar hun haardsteden terug te keeren, om aldaar nog levensmiddelen, kleeding enz. te halen.

Het transport staat onder leiding van een Nederlandsch politiemann en een Duitsch militair en moet gesloten plaats hebben. Het is dus verboden dat personen zich afzonderlijk naar Koningsbosch begeven. Vertrek vanaf het gemeentehuis om 7½ uur en vanuit Koningsbosch niet later dan 5 uur.

Het bovenstaande geldt voor de evacueés van MAASBRACHT en LINNE op ZATERDAG 18 dezer, terwijl de geëvacueerden uit ECHT en SUSTEREN op ZONDAG 19 November 1944 naar hun woongemeenten kunnen gaan.

De Secretaris van MONTFORT,

In overleg met de Ortskommendant van Montfort wordt op 16 november 1944 bekendgemaakt dat de evacuéés spullen mogen gaan ophalen uit hun achtergelaten woningen (Collectie auteur).

het voor de gastgezinnen steeds moeilijker wordt en er vaker geïmproviseerd moet worden om het hoofd boven water te houden.

Naar de kelders

Half januari 1945 komt er eindelijk weer beweging in het front ten zuiden van Susteren. Het Duitse offensief om naar Antwerpen door te stoten is mislukt en de geallieerde legers hervatten weer hun opmars. Het Britse leger is op 16 januari 1945 een operatie begonnen om het Duitse bruggenhoofd tussen Maas en Roer tot aan Roermond op te ruimen en de bevrijding kan nu niet lang meer op zich laten wachten. De geluiden van de oorlog komen

dichterbij en ook vallen er steeds meer granaten. Na de verovering van Echt op 18 januari begint de Britse artillerie volgens plan met het beschieten van doelen in het vijandelijke achtergebied. In de nacht van 19 januari vallen in Montfort de eerste doden en gewonden door dit granaatvuur. Aan de Linnerweg wordt het huis van Joannes Peeters getroffen door een granaat en stort gedeeltelijk in. Er zijn achttien personen in huis en enkele mensen zijn zwaargewond. Tijdens het nachtelijke reddingswerk en bij de verzorging van de gewonden in de vroege ochtend moet er herhaaldelijk dekking worden gezocht omdat er weer granaten inslaan. Uiteindelijk zijn hier vier doden te betreuren.¹² Ook in het dorp slaan granaten in. Aan de Kerkstraat wordt Harrie Zeelen dodelijk getroffen door artillerievuur. Zijn gezin is al eerder omgekomen bij het bombardement in oktober 1944. Nu drie maanden later wordt hij met zijn vrouw en twee kinderen herenigd.

Op vrijdagmiddag 19 januari 1945 begint de volgende fase van operatie *Blackcock* met als einddoel de verovering van het wegenknooppunt Montfort. De Britse opmars wordt in de late namiddag door Duitse troepen voor Sint Joost tot staan gebracht. In de avond en de nacht van 20 januari arriveren in Sint Joost aanzienlijke Duitse versterkingen.¹³ De verdediging wordt dan overgenomen door fanatieke en strijdvaardige parachutisten van het *Fallschirmjäger Regiment Hübner*, die door *Sturmgeschütze* worden ondersteund. In Montfort kan men goed horen dat er nu bij Sint Joost wordt gevochten. Door het toenemende oorlogsgeweld en omdat er al doden zijn gevallen, zoeken de mensen in Montfort voor langere tijd de kelders op. De kelders worden ingericht voor permanente bewoning. Hoe lang men in de overvolle kelders moet blijven, weet op dat moment nog niemand. Door een evacué uit Echt die is ondergebracht bij de familie Jacobs aan de Waterstraat, wordt dit als volgt beschreven.¹⁴ Frans Smits: "Voordat de slag om Sint Joost begon, op vrijdagavond 19 januari, ging de Britse artillerie over tot het systematisch beschieten van alle toegangswegen en kruispunten bij Montfort. De mensen gingen voor onbepaalde tijd de kelders in. Proviand voor een beperkt aantal dagen ging mee. Bij de familie Jacobs wordt nog gauw een schaap geslacht. Met de beste stukken vlees wordt een stevige witte bonensoep getrokken. De melkbus met pollepel staat op de overloop. We houden er rekening mee, dat we de kelder voorlopig niet kunnen verlaten. De kelder is nog van een ouderwets type, met een licht gewelfde zoldering en een stenen trap. Het keldergat is gebarcadeerd met zandzakken. We verblijven er met dertien personen. Die nacht en ochtend gaan de beschietingen onverminderd voort. De doffe klap van het afschieten, de gierende vlucht door de lucht, de daverende detonatie bij de inslag, dit alles brengt de mensen in de kelders tot een panische angst. Er wordt luid gebeden."

Mensen die dan nog niet de kelders hebben opgezocht, moeten die nacht vanwege de beschietingen het bed uit vluchten. Dorien Konings is als evacué uit Echt met haar familie ondergebracht bij de familie Aben, die een Coöperatiewinkel heeft aan de Bek, de huidige Markt. Maar omdat hier geen plaats is, slaapt ze met haar zus op de bovenverdieping van de boerderij van de familie Kurstjens aan de Bek.¹⁵ Dorien Konings: "Op zekere nacht springen wij, vanwege zware artilleriebeschietingen, ons bed uit en vluchten naar beneden naar de kelder waarin zich al een groot aantal mensen bevindt. Als we daar binnen komen verzucht iemand dat wij er ook nog bij komen, terwijl het al zo vol is. We trekken er ons niets van aan en naar later blijkt helemaal terecht. Want de volgende morgen ontdekken wij dat het bed en de kamer waarin wij sliepen, was getroffen door een projectiel en helemaal in gruzelementen ligt. Wij zijn in die nacht letterlijk aan de dood ontsnapt!"

Eerste bombardement 20 januari 1945

Na enkele sneeuwbuien wordt deze koude zaterdagochtend begroet met een stralende ochtendzon. Intussen hebben in Sint Joost de *Fallschirmjäger* zich gereed gemaakt voor een tijdelijke verdediging van het dorp. Bij het eerste licht wordt ook de Britse opmars vanuit Hingen hervat. De artilleriebeschietingen nemen in hevigheid toe. Ter voorbereiding van de aanval op Sint Joost en als storingsvuur in het achtergebied van de vijand worden opnieuw honderden granaten afgevuurd. Ook Montfort krijgt er weer van langs. Maar deze ochtend wordt er nog een ander wapen ingezet. Canadese *Typhoon* jachtbommenwerpers van de vliegbasis Eindhoven zijn om 09:15 uur opgestegen om op verzoek van het Britse *XII Corps* luchtsteun te verzorgen voor de oprukkende grondtroepen. De afgelopen drie dagen heeft men geen vliegoperaties kunnen uitvoeren vanwege de barre winterse omstandigheden. Nu het wolkendek enigszins is opgeklaard en het zicht is verbeterd, worden drie afzonderlijke doelen in het frontgebied van *XII Corps* uitgekozen. Omdat er al Britse troepen bij Sint Joost in gevecht zijn, kunnen de *Typhoons* hier geen nabije luchtsteun geven en wordt het volgende doel aangevallen. Dit volgende doel in de opmarsroute is Montfort en acht vliegtuigen van het Canadese *No. 438 Squadron* zijn aangewezen om het wegenknooppunt Montfort aan te vallen. In een steile duik worden tien bommen afgeworpen, verspreid over het dorpscentrum. Drie andere toestellen hebben hun bommen ergens ten zuiden van het dorp in een veld afgeworpen, waarschijnlijk omdat ze hun doel niet kunnen vinden door het wolkendek. De tien 1.000 lbs bommen die op het dorp zijn afgeworpen, hebben alleen materiële schade aangericht. Aan de Hoogstraat achter Suskens zijn bommen gevallen en bij Wolters aan de Dijkstraat.¹⁶ Na het bombardement worden de straten nog eens beschoten door de 20 mm boordkanonnen van de *Typhoons*. Bij deze luchtaanval, die om en nabij tien uur in de ochtend is uitgevoerd, is gelukkig niemand gewond geraakt. Het voortdurende storingsvuur van de Britse artillerie maakt echter enkele uren later, aan de andere kant van het dorp, wel weer nieuwe slachtoffers. In de tuin van Kurstjens aan de Linnerweg worden rond het middaguur twee evacués gedood wanneer ze ingekuilde aardappelen willen halen. De granaat valt tussen hen beiden in. Vreselijk verminkt worden ze naar het lijkenhuisje op het kerkhof gebracht.¹⁷ In de vroege middag verslechtert het weer en valt er nieuwe sneeuw waardoor de vliegoperaties weer gestaakt moeten worden. In Sint Joost zal nog de hele dag verbeteren worden gevochten om de Hingenderstraat en meerdere aanvallen worden door de *Fallschirmjäger* afgeslagen. Het komt tot man-tegen-mangevechten en de strijd gaat op en neer. Bij avondschemering zijn de Britten slechts tot halverwege de Hingenderstraat gekomen. In de avond en in de nacht wordt weer geprobeerd om verder door te stoten. Echter tevergeefs. Het is nu wel langzaam duidelijk geworden dat de Duitsers in Sint Joost zich niet zonder slag of stoot zullen overgeven.

Tweede bombardement 21 januari 1945

De nieuwe dag begint ijzig koud met een dichte ochtendmist aan de grond. Na nachtelijke schermutselingen wordt in Sint Joost door de Britten in de vroege morgen een nieuwe aanval gelanceerd. De *Fallschirmjäger* verdedigen zich echter uiterst fanatiek en met ondersteuning van *Sturmgeschütze* weten deze meerdere aanvallen af te slaan. De artilleriebeschietingen nemen weer in hevigheid toe en opnieuw wordt er storingsvuur op Montfort gelegd. De inslaande granaten maken nieuwe slachtoffers.¹⁸ Jan van Dieken, een geëvacueerde 45-jarige

sleepbootkapitein, is om half negen het eerste slachtoffer van dit storingsvuur. Een uur later wordt een evacu e uit de Duitse grensplaats Broichhoven dodelijk getroffen. Omstreeks elf uur worden er enkele concentraties afgevuurd en komen verscheidene personen om het leven. In het dorp wordt aan de Bek het huis van schoolmeester Schers door granaten geraakt. Drie evacu es vinden hierbij de dood en enkele raken gewond. Moeder 'Neelke' Houben-Laugs uit Koningsbosch is op slag dood, haar 14-jarige zoon Andrees overlijdt een dag later aan zijn verwondingen.¹⁹ Het derde dodelijke slachtoffer is Wim van Gaal uit Echt. Ook het kruispunt Aan de Berg wordt herhaaldelijk beschoten. Hier worden in de ochtend van 21 januari de mensen uit de kelders gejaagd door Duitse soldaten die nu aan dit knooppunt van wegen een volgende weerstandslijn aan het opbouwen zijn. De woningen van de familie W. Simonis en de gezusters Simonis op de hoek van de Huysbongerdweg en de Dijk worden door *Fallschirmjäger* bezet en ingericht voor verdediging. De bewoners worden door de soldaten zonder pardon op straat gezet en moeten ergens anders een veilig onderkomen zoeken.²⁰ Door het aanhoudende granaatvuur moet zo snel mogelijk beschutting worden gezocht om niet door de gloeiende rondvliegende scherven geraakt te worden. Ze vluchten het kruispunt over naar de familie Mestrom aan de Linnerweg. De kelder is echter overvol en daarom wordt er besloten naar het dorp te gaan. Op weg daarheen nemen, zoals eerder aangegeven, omstreeks elf uur de beschietingen in hevigheid toe. De naar beschutting zoekende mensen worden door dit geconcentreerde granaatvuur verrast. Clara Munnichs en de drie gezusters Simonis blijven dodelijk getroffen op de grond liggen.²¹

Na de middag verbetert het zicht en is de mist grotendeels opgetrokken waardoor nu ook weer de vliegoperaties kunnen worden gestart. Even voor het middaguur zijn er twee *Typhoons* van de vliegbasis Eindhoven opgestegen om een weersverkenning te vliegen. Het wolkendek in het gebied rond Montfort wordt goed bevonden om hier een missie uit te voeren ter ondersteuning van de grondtroepen. In Sint Joost wordt nog altijd hevig gevochten. Er worden verliezen geleden en het tijdplan van de operatie komt steeds meer onder druk te staan. Omdat er weer kan worden gevlogen, wordt er door *XII Corps* om luchtsteun verzocht. De Duitse troepen in en bij Sint Joost moeten worden geïsoleerd zodat deze geen nieuwe versterkingen en voorraden meer kunnen aanvoeren vanuit het achtergebied. Montfort wordt door de staf van *XII Corps* op de doelenlijst gezet en een verzoek tot luchtsteun wordt ingediend. Na goedkeuring van het verzoek worden op vliegbasis Eindhoven drie squadrons *Typhoon* jachtbommenwerpers van *No. 143 Wing RCAF* aangewezen om het wegenknooppunt Montfort aan te vallen. De bombardementsactie zal met 24 *Typhoons* worden uitgevoerd. Op  en toestel na is elk vliegtuig bewapend met 1.000 lbs bommen, voorzien van een vertragende ontstekker.²² Deze duizendponders moeten namelijk diepe kraters slaan en zodoende de wegen blokkeren. De missie zal in een bepaalde volgorde worden uitgevoerd en elk squadron heeft zijn eigen aanvalsdoel opgedragen gekregen. *No. 438 Squadron* heeft het kruispunt bij Aan de Berg als doel. *No. 439* en *No. 440 Squadron* zullen de hoofdweg door het dorpscentrum aanvallen. Om 12:25 uur zijn de toestellen van *No. 439 Squadron* als eerste opgestegen. Een dik half uur later cirkelen de acht *Typhoons* al boven het dorp om de aanvalsformatie aan te nemen.²³ Dan gieren de toestellen omlaag. De vliegers hebben met hun richtvizieren een bepaald wegdeel uitgekozen en na het afwerpen van de bommen trekken ze de stuurknuppel omhoog om met een hels lawaai uit de duikvlucht te komen. De eerste bommen suizen naar hun doel.

Sommige mensen in Montfort hebben al eerder het voorgevoel gehad dat er iets staat te gebeuren.²⁴ Maar op dat moment weet nog niemand hoe erg het dorp in de komende twee dagen door het oorlogsgeweld getroffen zal gaan worden. In de kelders heeft men tussen het lawaai van het granaatvuur ook het geluid van de vliegtuigen in de lucht gehoord en nu is er ook een huilend gejang te horen. Enkele seconden later gevolgd door zware ontploffingen. Overal zoeken mensen beschutting en bescherming in overvolle kelders en zelfgemaakte bunkers in achtertuinen. Aan de Waterstraat zit de familie Segers met vele anderen in de kelder. In deze kelder zit ook de 12-jarige Jo Segers.²⁵ Hij schrijft later: “Het huilend gejang van duikvluchten. De grond trilde. De kelder ging op en neer als een schip in de storm. Telkens opnieuw die jankende duikvlucht. En telkens was ik blij dat het niet bij ons was. Ik verging van de angst.” Enkele huizen verder in de Waterstraat zit Frans Smits met zijn familie in de kelder van hun gastgezin, de familie Jacobs.²⁶ Frans Smits: “De kelder gedraagt zich als een schommelend schip in de storm. Tijdens een bombardement heb je geen notie van tijd. Het lijken uren, in feite duurt het een kwartier.”

Ook de negen toestellen van No. 440 Squadron hebben de noordwestelijk georiënteerde Zandstraat en het dorpscentrum als doel. Bij deze aanval gaat het toestel van *Flying Officer P.H. Kearse* verloren. Direct nadat de twee bommen zijn losgekomen explodeert het vliegtuig. De cockpit met daarin het lichaam van de vlieger stort neer in de gierkelder van slager Smeets in de Spanjestraat. De bommen van de andere *Typhoons* komen voornamelijk terecht rond het dorpscentrum, aan de Bek en bij het Rozenhofje. De twee squadrons hebben samen ongeveer dertig 1.000 lbs bommen op het dorp afgeworpen. Door de duizendponders zijn

De weggevaagde woning van de familie Poul aan de overzijde van de straat, op de boek van het Velvin (nu: Vaert) en de Bek (nu: Markt). De foto is genomen vanaf het verwoeste huis van meester Schers aan de Bek (Uit: Montfort bezet, verwoest en bevrijd, 170).

er diepe kraters ontstaan. In korte tijd is het dorp in een puin hoop veranderd. De mensen kruipen langzaam uit hun kelders en zien nu met eigen ogen de aangerichte ravage. Naast het huis van Pouls aan de Bek is een bom ingeslagen die de mensen in de kelder geheel of gedeeltelijk onder het zand heeft bedolven.

In deze kelder telt men later 22 slachtoffers.²⁷ Naast de familie Pouls-Coenen vinden hier 15 andere personen de dood. Onder de doden is ook de 70-jarige tante Odilia Coenen, normaal wonend aan de Waarderweg. Van de geëvacueerde familie Moors-Bisschofs uit Koningsbosch overleven er vijf het bombardement niet. Fried Moors verliest in één klap zijn hele gezin. Ook zes personen van de familie Bisschofs-Capell uit de Duitse grensplaats Bocket komen om. Daarnaast verliezen het uit Maasbracht geëvacueerde echtpaar Hendrickx-Pradella en de 21-jarige Michiel Verstraeten uit Kessenich hier het leven. Deze onderduiker uit België is in Duitsland tewerkgesteld geweest. Wanneer hij in september 1943 voor een paar dagen met verlof naar huis mag gaan, duikt hij bij de familie Pouls onder omdat hij niet voor de Duitsers wil werken. Omdat hier niemand hem kent, voelt hij zich in Montfort veiliger dan in België.²⁸ Vader Pouls is van geboorte ook afkomstig uit Kessenich. De slachtoffers in de kelder van Pouls op aan de Bek 15 zijn in tabel 1 weergegeven.²⁹

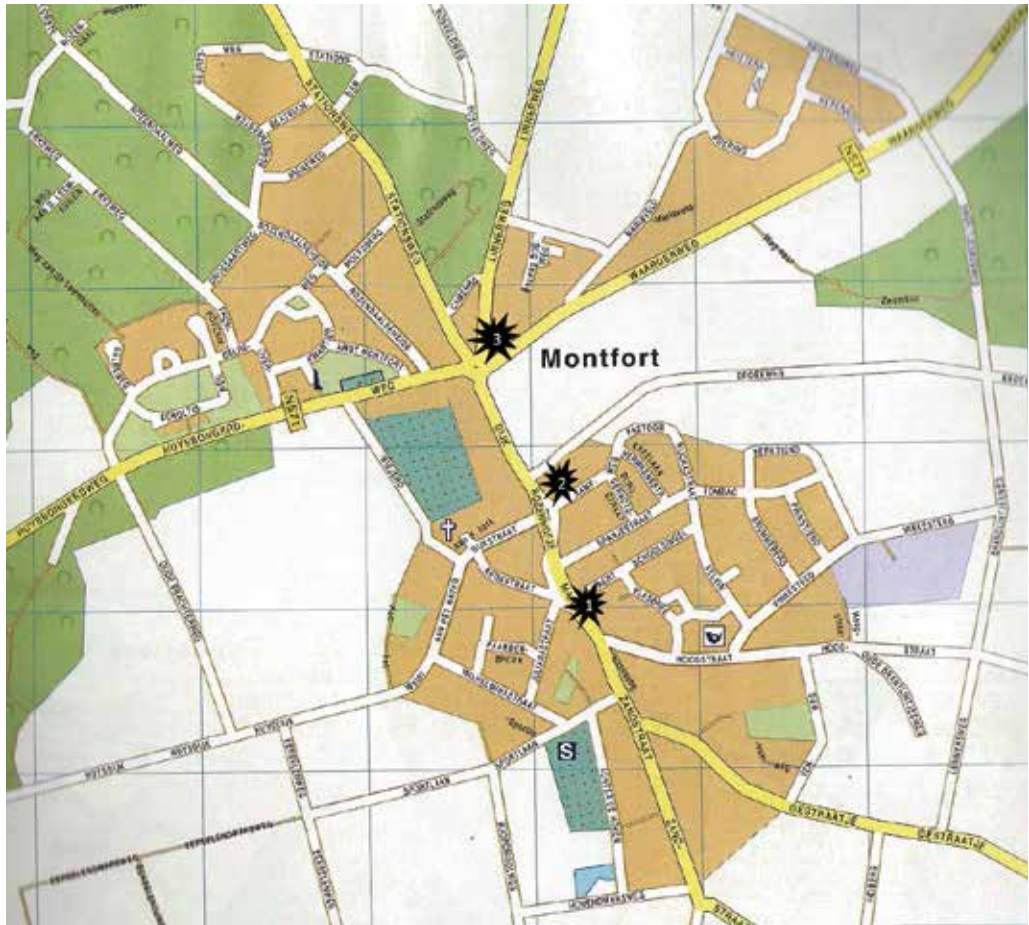

Grafsteen van Michael Verstraeten op het massagraf in Montfort. Verstraeten is een onderduiker uit België die in de kelder bij de familie Pouls om het leven komt (Foto: auteur 2019).

Aan het Rozenhofje vallen ook enkele bommen. Bij de familie Cuypers-Coenen aan Rozenhofje 7 slaat een bom in aan de voorzijde van het huis waardoor er in deze kelder zeven doden te betreuren zijn. Het echtpaar Cuypers-Coenen met twee dochters en drie kinderen van het gezin Zeelen-Cuypers komen hier om het leven. In de kelder zijn ook drie slapende Duitse soldaten aanwezig. Er wordt niet vermeld of deze het wel overleefd hebben.³⁰ De slachtoffers in de kelder van Cuypers-Coenen op Rozenhofje 7 zijn in tabel 2 weergegeven.³¹

Wanneer om 13:10 uur de *Typhoon van Flying Officer P.H. Kears* neerstort in de Spanjestraat, stijgt op vliegbasis Eindhoven het *No. 438 Squadron* op. Het aanvaldoel van de zes *Typhoons* van *No. 438 Squadron* is het noordelijk gelegen kruispunt Aan de Berg. Er worden in het doelgebied twaalf bommen afgeworpen. De vliegeniers schrijven na hun terugkomst in het operatieverslag dat het een uiterst succesvolle missie is geweest. Het wegenkruispunt is geblokkeerd en gebouwen naast de weg staan in brand. Op de hoek van de Huysbongerdweg en de Stationsweg is een grote bomkrater. Even verderop is voor het huis van Beckers aan de Rozendaalse Hei een bom gevallen die het huis heeft weggeblazen.³² Bij het kruispunt aan de Linnerweg is één van de bommen terechtgekomen naast de kelder van Driek Mestrom. Door de detonatie is het zand onder het fundament de keldervloer binnengedrongen. In deze kelder zijn de mensen gestikt. Wel is er nog een meisje van Evers uit Linne levend uitgehaald en daarna liggend op een deur naar het zusterklooster in het dorp gebracht. Meteen na de bevrijding op 24 januari is ze naar het ziekenhuis in Sittard getransporteerd. In de kelder van Driek Mestrom vinden elf mensen de dood. De familie Mestrom-Meeuwissen, de familie Beumers en een evacué uit Linne kunnen niet meer worden gered. De familie Beumers is eerder door de Duitsers uit hun huis aan de Waarderweg gezet en heeft hier in deze kelder haar toevlucht gevonden.³³ Men heeft beschutting gezocht voor het oorlogsgeweld. Het lot zal echter anders beslissen. De dodelijke slachtoffers in de kelder van Mestrom aan Linnerweg 8 zijn in tabel 3 weergegeven.³⁴

Wanneer uiteindelijk de vliegtuigen boven Montfort zijn verdwenen en ook niet meer terugkeren, komen de eerste mensen voorzichtig uit hun kelders. De luchtaanval heeft minder dan één uur geduurd maar de schade is aanzienlijk. De sneeuw is met een laagje gruis bedekt en nergens meer wit. Overal verspreid liggen dakpannen en overig puin. Waar de bommen zijn ingeslagen, wordt geprobeerd om opgesloten mensen te bevrijden uit hun benarde positie. De gewonden moeten worden geholpen en verdere verzorging krijgen. In het zusterklooster worden de zwaargewonden behandeld. De reddingspogingen worden bemoeilijkt door het Britse granaatvuur en de Duitse soldaten die de mensen weer terug de kelder injagen. Een medewerkster van de EHBO-ploeg die aan de Bek voor het verwoeste huis van Pouls staat, voelt zich machteloos.³⁵ Ze schrijft: “Ons herhaalde kloppen en roepen wordt niet beantwoord. Het grootste gedeelte van het gebouw is op de ongelukkigen terechtgekomen zodat redding onmogelijk is. Een van hen komt een eindje verder onder het puin vandaan en gilt met hartverscheurende kreten om zijn vrouw. Volgens zijn verklaring zitten de overigen in de kelder en deze is onbereikbaar. We gaan moedeloos naar huis. Enkele honderden meters zijn we hiervandaan of er volgt slag op slag. De eerste deur welke we bereiken willen we naar binnen, maar deze is gesloten. Iedere seconde is kostbaar, dan maar door de vensterruit. We vliegen de

Op drie locaties komen op 21 januari 1945 ten gevolge van luchtaanvallen 40 mensen om het leven. De locatienummers komen overeen met de drie tabellen. 1= Pouls, Bek 15. 2= Cuypers, Rozenboffe 7. 3= Mestrom, Linnerweg 8. (Kaart bewerkt door Fred Reibs).

trap af. In de kelder wordt gebeden en gesmeekt tot God om erbarming. Ondertussen dreunt het huis alsof het door het trommelvuur dreigt in te storten.”

In de late namiddag van deze zondag 21 januari wordt door de Britten in Sint Joost een laatste aanval ondernomen om de *Fallschirmjäger* uit het dorp te verdrijven. De Duitsers hebben twee dagen verbeterd stand gehouden maar nu moeten ze uiteindelijk toch wijken. In de avond en de nacht trekken ze zich moegestreden en afgemat terug uit Sint Joost. Door de *Fallschirmjäger* van het *Regiment Hübner* is inmiddels een volgende weerstandslijn ter verdediging ingericht. Deze verdedigingslijn loopt ten westen van Linne langs de Vlootbeek, via bosgebied Rozen-daal en de Stationsweg naar Montfort en heeft als doel de Britse opmars verder te vertragen. Ten westen van deze lijn worden voorposten uitgezet om een Britse aanval en patrouilleacti-viteiten voortijdig te onderkennen. In Montfort gaan de mensen weer een angstige nacht in overvolle kelders tegemoet en ze hopen dat de bevrijding nu toch niet lang meer op zich laat

Tabel 1. De 22 mensen die op 21 januari 1945 zijn omgekomen in de kelder bij Pouls aan de Bek, tegenwoordig Markt genoemd.

n	GAR Naam	Voornaam	Voorletters	m/v	Gemeente	Overleden	Leeftijd
429							
1	21 Bisschofs	Antoon	A.J.	m	Bocket (Dld)	450121	62
2	22 Bisschofs	Mia	A.M.	v	Bocket (Dld)	450121	23
3	23 Bisschofs	Gertruda	G.	v	Bocket (Dld)	450121	17
4	24 Bisschofs	Barbara	M.B.	v	Bocket (Dld)	450121	19
5	25 Bisschofs	Theo	T.	m	Bocket (Dld)	450121	14
6	26 Bisschofs-Capell	Katharina	K.A.	v	Bocket (Dld)	450121	59
7	30 Coenen	Odilia	M.O.	v	Montfort	450121	70
8	58 Hendrickx	Henri	H.H.	m	Maasbracht	450121	66
9	59 Hendrickx-Pradella	Pauline	P.	v	Maasbracht	450121	68
10	93 Moors	Aldegonda	T.A.	v	Koningsbosch	450121	5
11	94 Moors	Agnes	C.A.	v	Koningsbosch	450121	7
12	95 Moors	Cornelia	J.M.C.	v	Koningsbosch	450121	4
13	96 Moors	Hendrikus	A.T.H.	m	Koningsbosch	450121	1
14	97 Moors-Bisschofs	Maria	M.C.	v	Koningsbosch	450121	30
15	137 Pouls	Jacobus	J.J.H.	m	Montfort	450121	65
16	138 Pouls-Coenen	Cornelia	C.	v	Montfort	450121	60
17	139 Pouls	Theodorus	T.J.	m	Montfort	450121	32
18	140 Pouls	Maria	M.B.	v	Montfort	450121	26
19	141 Pouls	Michiel	M.	m	Montfort	450121	23
20	142 Pouls	Theodorus	T.W.	m	Montfort	450121	18
21	143 Pouls	Peter	P.J.	m	Montfort	450121	16
22	167 Verstraeten	Michael	M.	m	Kessenich (B)	450121	22

wachten.

Tabel 2. De 7 mensen die zijn omgekomen in de kelder bij Cuypers aan het Rozenhofje.

n	GAR Naam	Voornaam	Voorletters	m/v	Gemeente	Overleden	Leeftijd
429							
1	34 Cuypers	Peter	P.	m	Montfort	450121	71
2	35 Cuypers-Coenen	Catharina	C.M.	v	Montfort	450121	62
3	36 Cuypers	Nelly	M.H.P	v	Montfort	450121	30
4	37 Cuypers	Barbara	M.B.	v	Montfort	450121	27
5	181 Zeelen	Tilly	M.M.A.	v	Montfort	450121	5
6	182 Zeelen	Peter	P.J.A.	m	Montfort	450121	4
7	183 Zeelen	Antonius	A.G.H.M.	m	Montfort	450121	2

Tabel 3. De 11 mensen die op 21 januari 1945 zijn omgekomen in de kelder bij Mestrom aan de Linnerweg.

n	GAR	Naam	Voornaam	Voorletters m/v	Gemeente	Overleden	Leeftijd
	429						
1	16	Beumers-Coenen	Barbara	B.H.	v Montfort	450121	71
2	17	Beumers-Knops	Gertruda	G.W.	v Montfort	450121	29
3	18	Beumers	Helena	H.J.M.	v Montfort	450121	2
4	19	Beumers	Johannes	J.W.	m Montfort	450121	28
5	20	Beumers	Dominicus	D.H.	m Montfort	450121	37
6	52	Geurts	Elisabeth	M.E.	v Linne	450121	74
7	88	Mestrom	Peter	P.H.	m Montfort	450121	54
8	89	Mestrom-Meeuwissen	Anna	A.M.	v Montfort	450121	49
9	90	Mestrom	Maria	M.M.	v Montfort	450121	21
10	91	Mestrom	Anna	A.M.C.	v Montfort	450121	16
11	92	Mestrom	Casper	C.J.H.	m Montfort	450121	11

In het volgende jaarboek wordt in deel 3 het fatale bombardement van 22 januari 1945 en de dagen erna belicht.

Noten

- 1 Ron Mans, 'De bombardementen op Montfort in januari 1945' in: *Jaarboek Roerstreek 47* (2015), 105-119.
- 2 A.P.M. Cammaert, *Tussen twee vuren* (Assen 1983), 29-44, 118-119.
- 3 P.J.H. Hecker, *Episodes uit voor- en na de bevrijding van Montfort* ongepubliceerd dagboek, zonder jaartal).
- 4 Frans Smits, *Van Normandië tot Echt* (Echt 1995), 37, 42-43.
- 5 Jan van der Steen, 'Slagveld tussen Maas en Roer' in: *Jaarboek Roerstreek 2* (1970), 11-72 (15).
- 6 Koos de Valk, 'Evacuatie' in: *Jaarboek Roerstreek 12* (1980), 161-168 (162-163).
- 7 Hecker.
- 8 Smits, 44-46.
- 9 Deze huisarts van Sint Odiliënberg werd enige tijd later in februari 1940 door een misverstand aan de grens bij Vlodrop door een Nederlandse grenspost doodgeschoten.
- 10 Hecker.
- 11 Peter Roufs, "*Geine stein op den angere*". *Kroniek van de familie Konings-Linssen uit Echt rond de Tweede Wereldoorlog* (Echt 2015), 42-43.
- 12 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom (red.), *Montfort bezet, verwoest en bevrijd* (Roermond 1985), 115, 125.
- 13 Jan van der Steen, 'Bevrijding van de Roerstreek' in: *Jaarboek Roerstreek 17* (1985), 4-25 (8-9). W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 117.
- 14 Smits, 73.

- 15 Roufs, 44-45.
- 16 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 131.
- 17 Hecker.
- 18 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230. RvO Montfort 1945 akten 175, 176, 33, 34, 35.
- 19 J.L.C. Loete, *'De Boesj vertèlt' opdat wij niet vergeten* (Echt 2007), 86-88.
- 20 Hecker.
- 21 RvO Montfort 1945 akten 36, 37, 38, 39.
- 22 Het ene toestel van No. 438 Squadron was bewapend met twee 500 lbs bommen.
- 23 Het No. 439 Squadron is gestart met negen toestellen. Echter door motorproblemen is een vlieger zijn squadron kwijtgeraakt en afzonderlijk teruggevlogen naar de basis.
- 24 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 131, 146. Roufs, 43.
- 25 idem, 76.
- 26 Smits, 73-74.
- 27 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230.
- 28 GAR Montfort inv.nr. 448.
- 29 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230. RvO Montfort 1945 akten 15 t/m 22, 24 t/m 28, 163 t/m 168, 29, 30, 23.
- 30 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230.
- 31 RvO Montfort 1945 akten 40 t/m 43, 44 t/m 46.
- 32 W.J. Mertens, H.W. Jeurissen & Sjeng Mestrom, 121.
- 33 idem, 117-118.
- 34 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230. GAR Montfort inv.nr. 429. RvO Montfort 1945 akten 47 t/m 57.
- 35 GAR 7005 inv.nr. 2.11.230. Anoniem verslag.

Bronnen

Gemeentearchief Roermond (GAR).

Archief gemeente Montfort 1938-1990 inventarisnummer 429, *Lijst van de slachtoffers*.

Archief gemeente Montfort 1938-1990 inventarisnummer 448, *Verklaringen omtrent personen m.b.t. gedrag tijdens bezetting 1945-1957*.

Archief gemeente Roermond, 7005 Collectie Oorlogsdocumentatie 1940-1945 inventarisnummer 2.11.230, *Montfort*.

Internet

<http://www.zoekakten.nl/>

Gemeente Montfort, *Register van Overlijden voor het jaar 1945*.